

Swarzędzki alfabet historyczny Antoniego Kobzy

Kruszewnia

(fragmenty)

Kruszewnia - położona jest w południowej części gminy, opodal drogi Swarzędz – Środa Wielkopolska, zamieszkała przez 410 mieszkańców (2015 r.).

...Najdawniejsze ślady życia ludzi w okolicy Kruszewni to relikt w postaci fragmentów naczyń glinianych reprezentujących kulturę przeworską, czyli czasy od około połowy III wieku przed naszą erą do V wieku naszej ery...

Mieszkańcy, majątek i właściciele ziemscy do lat siedemdziesiątych XIX wieku

Obecna wieś, dawniej była tylko folwarkiem, a później dominium. Kruszewnia przekształciła się w wieś dopiero w XX wieku. Folwark został założony w XVII lub XVIII wieku w pobliżu opustoszałej w ciągu XVI wieku wsi Sułowo, której obszar włączono później do Siekierok Wielkich. W związku z tym faktem, mylnie podaje się w różnych opracowaniach, że Kruszewnię założono na miejscu zanikłego Sułowa (powinno być raczej: „w miejsce”). Było ono pierwotnie własnością kapituły katedry gnieźnieńskiej i w 1552 r. za zgodą króla Zygmunta Augusta zostało sprzedane Siekierzeckiemu, właścicielowi, a właściwie jednemu z współwłaścicieli pobliskich Siekierok. Sułowo zanikło jeszcze w XVI wieku...

...Nie ma danych dotyczących rozwoju osady i jej właścicieli aż do końca XVIII w. Kruszewnia stała się częścią klucza swarzędzkiego i jej właścicielem od 1791 r. był do czasu swojego bankructwa, bankier Jan Klug. Następnym właścicielem był Bojanowski, który kupił cały klucz swarzędzki na przymusowej sprzedaży (subhastacja) w 1796 r.

Ten prawdopodobnie sprzedał folwark Nepomucenowi Dyamenttowi...

...Dokładnie nie wiadomo kiedy i czy na pewno Kazimierz Śniegocki sprzedał folwark Ludendorffowi. Nie mniej, w niemieckich zestawieniach z 1859 r. August Wilhelm Ludendorff widnieje jako kolejny właściciel Kruszewni, a majątek o powierzchni 847 mórg był zaliczony do dóbr rycerskich. Fakt posiadania „dóbr rycerskich” dodawał właścicielowi prestiżu, tym bardziej, że Ludendorff nie należał do stanu szlacheckiego. Pochodził z mieszczaństwa, był urzędnikiem kolejowym i jednocześnie oficerem rezerwy kawalerii (awansował do stopnia kapitana). Ożenił się ze szlachcianką Klarą v. Tempelhoff, której rodzice byli właścicielami Dąbrówki. Ojcem Klary był Fryderyk,

W 2018 roku przypada 380-lecie lokacji Swarzędza... A przecież bogatą i barwną historię mają też okoliczne miejscowości. Z tej jubileuszowej okazji kontynuujemy cykl artykułów o historii ziemi swarzędzkiej. Ich autorem jest pan Antoni Kobza, są fragmentami obszernego, przygotowanego do druku opracowania pt. „Dzieje wsi okolic Swarzędza. Szkice do historii powiatu poznańskiego”.

Tym razem: Kruszewnia.

matką Joanną z domu Dziembowska (córka Stefana i Wilhelminy z d. Unruh). Babka Ericha Ludendorffa (ze strony matki), przysiężnego pruskiego generała była więc polską szlachcianką.

Owoce związku Augusta i Klary Ludendorffów w Kruszewni był syn Erich urodzony w 1863 r. Około 1871 r. wyjechał z ojcem do Plön koło Kilonii gdzie został przyjęty do Królewskiej Szkoły Kadetów i więcej do Kruszewni nie wrócił. Znana jest późniejsza błyskotliwa kariera Ericha Ludendorffa, który w czasie I wojny światowej był po v. Hindenburgu drugą postacią w dowództwie armii niemieckiej. Po wojnie związał się z ruchem nazistowskim, a nawet był posłem do Reichstagu z ramienia NSDAP. Jego poglądy na sposób prowadzenia działań wojennych wymierzonych przede wszystkim w ludność cywilną wrogiego państwa rażą bezwzględnością i nie zjednują mu cienia sympatii. Podczas pierwszej wojny światowej

Dołowniki.
Dziennik
Poznański nr 69
z 23 marca 1895 r. i in.

Dworek w czasach
A.W. Ludendorffa. Choryński P.,
Swarzędz na starych
pocztówkach, Swarzędz 2008

Dworek Ignacego Sarrazina w czasach współczesnych (2016 r.)

Fot. Antoni Kobza

wej (1915 r.) na wniosek korporacji miejskich Swarzędza, w których dominowali Niemcy, władze miasta przemianowały ul. Kórnicką na ul. Ludendorffa oraz obdarzyły go tytułem honorowego obywatela Swarzędza. Wcześniej E. Ludendorff wyraził na to zgodę.

...Dla współczesnych poszukiwaczy rodzinnych korzeni, ważnym źródłem informacji może być zamieszczona poniżej lista ojców rodzin zamieszkałych w Kruszewni w 1875 r. Obok każdego z nich podano imiona dzieci uczęszczające do szkoły w Zalasewie. Tak więc w Kruszewni żyli: Mikołajczak Jan z dziećmi Jadwigą i Michałem; Nowak Walenty z synem Franciszkiem; Łukomski Andrzej z córką Jadwigą; Skrzypczak Wojciech z synami: Michałem, Szymonem i Stefanem; Pieczyński Andrzej z córką Michaliną; Podpoliński Józef z synem Janem; Stasiński Jan z córką Marianną; Śmigaj Jan z synem Antonim i córką Józefą; Kosmowski Józef z synem Jerzym i córkami Margaretą oraz Anną; Pieczyński Walenty z synami: Franciszkiem, Janem i Melchiorem...

...Zapewne w czasie, gdy w Kruszewni mieszkał A.W. Ludendorff pobudowano skromny, parterowy dworek przykryty dwuspadowym dachem, który wyróżniał się wśród innych tym, że był murowany i mieszkał w nim właściciel majątku. Stojąc twarzą do frontu budynku wejście usytuowane było po jego prawej stronie...

...Wszystkie rozbudowy dworku miały

miejsce po 1871 r. (lub 1872), tzn. w czasie, w którym I. Sarrazin był właścicielem folwarku.

Ignatz Carl Diederich Sarrazin (1847 – 1934) syn Philippa, pochodził z katolickiej rodziny żyjącej w Westfalii, a jego ród wywodzi się z wczesnośredniowiecznej Francji...

...Był nie tylko doskonałym rolnikiem, ale także wielokrotnie odznaczanym przez cesarza niemieckiego wynalazcą i konstruktorem dołownika do sadzenia ziemniaków. Maszynę zaprojektował ok. 1895 r., a w 1900 r. – udoskonalił jej konstrukcję...

...w 1899 r., mając na uwadze dogodniejszy zbyte płodów rolnych z własnych folwarków oraz zaopatrzenie ich w środki produkcji, razem z innymi właścicielami ziemskimi przyczynił się do powstania projektu budowy wąskotorowej linii kolejowej z Główniej do Środy przez Tulce.

W ramach projektu miała być zbudowana także boczna linia z Tulce przez Szewce do Kruszewni o długości 4,7 km. Projekt

zrealizowano i wąskotorówkę wykorzystywano także do ruchu osobowego...

Warto pamiętać, że pod koniec XIX wieku jeden z Sarrazinów, Eryk (s. Rudolfa i Miry z d. Lüttwiz, daleki krewny Ignatza z Kruszewni) z Grätz, wbrew oczekiwaniom i sugestiom rodziny pojął za żonę Polkę Józefę Jaskułę. Skutkowało to izolacją młodych małżonków od reszty rodu, a nowa polsko-niemiecka gałąź – dzięki wspomnianej Polce – niemal całkowicie się spolszczyła. Pod koniec II wojny światowej Sarrazinowie opuścili Polskę. W kraju pozostała jednak większość owej spolszczonej gałęzi i jej przedstawiciele, zarówno po mieczu jak i po kądzieli, żyją w Wielkopolsce do dzisiaj.

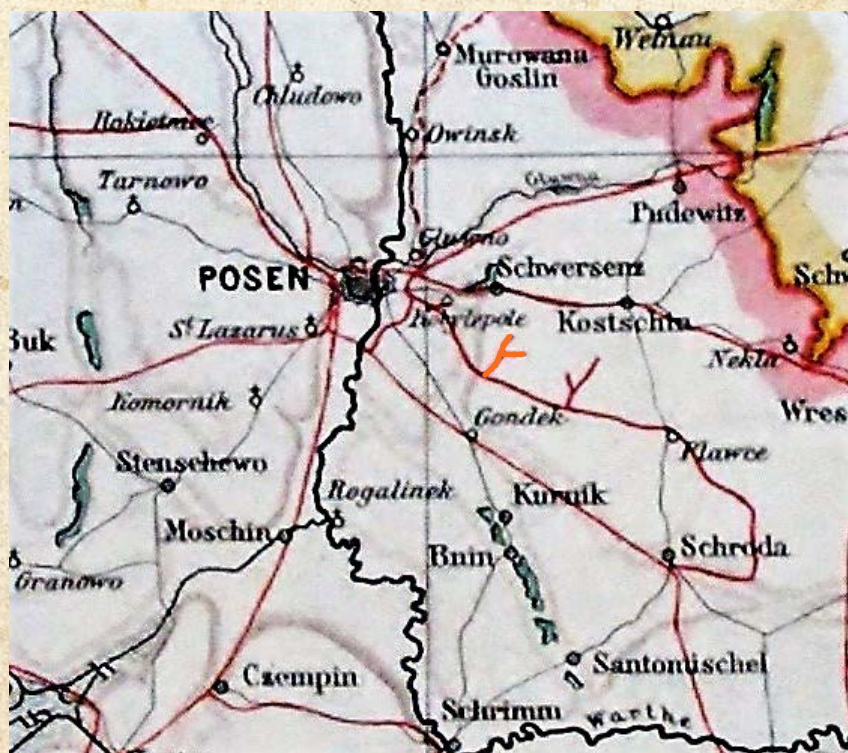
II wojna światowa (1939 – 1945)

...Mieszkańców nie wysiedlano w czasie hitlerowskiej okupacji, ponieważ z reguły byli to robotnicy rolni zatrudnieni w folwarku. Nie wszyscy jednak wrócili po kampanii wrześniowej do domów. Na przykład, Majchrzak powołany do wojska przed 1 września 1939 r., po klęsce Polski z najeźdźcą niemieckim, trafił do stalagu (obozu jenieckiego). Stamtąd skierowano go do niewolniczej pracy w niemieckim gospodarstwie rolnym. W domu została żona i troje dzieci. Małżonek i ojciec wrócili do Kruszewni po zakończeniu wojny w 1945 r.

Inny z mieszkańców, Waligórski w wyniku różnych zawirowań losu trafił do niewoli rosyjskiej a potem do armii gen Andersa. Walczył m.in. w północnej Afryce i o wzgórze z klasztorem Monte Cassino we Włoszech i został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari.

Wice sołtysi (sołectwo było w Garbach) przysiółka Kruszewnia po II wojnie światowej: Franciszek Kotecki, Józef Konieczny, Wiktor Koprucki, Zofia Skrzypczak, Jerzy Zawadka (1990 – 1998); sołtys od 1998 r. Małgorzata Markiewicz.

Antoni Kobza

— Kolej Średzka z boczną linią z Tulce do Szewc oraz Kruszewni i Gwarzewa